

แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมพระพุทธศาสนาในประเทศไทย
และประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์
THE GUIDELINES FOR PROMOTING BUDDHIST CULTURE IN
THAILAND AND THE REPUBLIC OF THE UNION OF MYANMAR

¹พระสุนทรกิตติคุณ (เดชา บุญก้ำ)

¹Phrasoonthornkittikun (Decha Bunkum)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

decha15@hotmail.com

Received September 10, 2021; Revised November 2, 2021; Accepted December 1, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ 2) เพื่อศึกษาสภาพของวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาวิจัย พบว่า 1) วัฒนธรรมพระพุทธศาสนาในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ได้แก่ ด้านชาติพันธุ์เป็นชาติไทยยวนและไทยเขิน เป็นชาติพันธุ์ในสายเครือญาติเดียวกัน อดีตเคยเป็นอาณาจักรล้านนาเดียวกัน มีการปกครองในระบบกษัตริย์ ความเชื่อด้านไสยศาสตร์ อำนาจลี้ลับและพระพุทธศาสนาอันเป็นจุดร่วมร่วมกันเหมือนกัน แม้ปัจจุบันการปกครองเปลี่ยนแปลงไปแต่ยังยึดถือวิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรมที่เหมือนกัน ดังเช่นวัฒนธรรมทางศาสนา ทั้งสองนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท ที่มีร่องรอยฝ่ายสวนดอกและป่าแดงที่เหมือนกัน มีศิลปวัฒนธรรม เช่น สถาปัตยกรรม ภูมิภาครวมที่คล้ายคลึง และมีจุดร่วมที่เหมือนกันเพราะอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาและเชิงช่าง 2) สภาพของวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยและประเทศแห่งสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ได้แก่ ด้านศาสนา/การศึกษา มีการเล่าเรียน อย่างน้อยสุด 2 ภาษาคือ ภาษาของ

¹ อาจารย์., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ตนกับภาษาราชการ แต่ด้านการศึกษาพุทธศาสตร์กลับมีคนนิยมเรียนถดถอยลดน้อยลง จะมุ่งเน้นไปทางเศรษฐศาสตร์และอื่นๆ ยกเว้นการศึกษาของสงฆ์เท่านั้นที่เป็นหลักสำคัญในการพัฒนาจิตใจสังคมและอนุรักษ์ความเป็นชาติพันธุ์ของตนไว้ ส่วนพุทธศิลป์ ยังคงมีการสืบทอดงานศิลปะประเภทต่างๆ ทั้งด้านสถาปัตยกรรมประติมากรรมและด้านวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ ที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดคือ ภาษาตัวหนังสือ, การพุทจา, อาหารการกิน, เครื่องนุ่งห่ม เสื้อผ้า, สิ่งปลูกสร้างและวัฒนธรรมทางจิตใจ กล่าวคือ ศาสนาคติธรรม ที่หล่อหลอมจิตใจของคนในสังคม เชื่อในบาปบุญ กฎแห่งกรรม ชอบความสงบ ชอบช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ส่วน วัฒนธรรมประเพณี มีการรักษาไว้ได้ดี แม้จะลดบางอย่างออกไปบ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยรวมถึงการปรับปรุงให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น 3) แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ได้แก่ ควรมีการส่งเสริมเชิงด้านวิชาการ การวิจัยร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความร่วมมือเชิงวิชาการ และสร้างคุณค่าของวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เกิดมูลค่า คือ การนำศิลปะวัฒนธรรม วิถีชีวิต เป็นจุดขายสำคัญในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของทั้งสองให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงเป็นอย่างดี

คำสำคัญ : การส่งเสริม, วัฒนธรรม, พระพุทธศาสนา

Abstract

This article titled ‘The Guidelines for Promoting Buddhist Culture in Thailand and the Republic of the Union of Myanmar’ consists of the following objectives: 1) to examine the Buddhist culture of Thailand and the Republic of the Union of Myanmar; 2) to investigate the state of Buddhist culture in Thailand and the Republic of the Union of Myanmar; and 3) to propose guidelines for promoting Buddhist culture in Thailand and the Republic of the Union of Myanmar. Qualitative research method was applied for this research. Results of the research revealed as follows. 1) Buddhist culture of Thailand and the Republic of the Union of Myanmar included: Tai Yuan and Tai Khuen were the same lineage of ethnicities. They were in the same kingdom of Lanna in the past that was ruled in a monarchy. In their beliefs, they believed in superstition, mystical powers and Buddhism as a common belief. Even though the forms of government had changed, they still adhered to the same way of life, beliefs, and culture such as religious culture. They both shared Theravada Buddhism with the same Suan Dok and Pa Daeng sects. They had similar and common cultural arts such as architecture and sculptures that was influenced

by artisanal Buddhism. 2) The state of Buddhist culture in Thailand and the Republic of the Union of Myanmar included religion and education by studying at least 2 languages i.e. a local language and official language. However, in Buddhist study, its popularity had been diminishing. They instead focused on economic study and others. Monks, as an exception, were still the crucial principle in psychosocial development and ethnic conservation. For Buddhist arts, there were still inheritance in several kinds of arts including architecture, sculpture and culture. This included materialistic culture that was apparently seen in forms of alphabets, speech, food, clothing, buildings, and spiritual culture for example religious moral code that enhanced moral spirit of the people in society to believe in merit, the Law of Karma, peace, hospitality and generosity. Regarding traditional cultures, they were well preserved even though some of them were diminished according to the modernity of new era. 3) Regarding the guidelines for promoting Buddhist culture in Thailand and the Republic of the Union of Myanmar, there were recommendations as follows. Common academic and research should be promoted. There should also be academic exchange and cooperation that added the value of the Buddhist culture through cultural arts and ways of life as a crucial selling points of cultural tourism management and creative tourism. This could be guidelines for promoting and conserving Buddhist culture of the two countries that could help benefiting in economic and security as well.

Keywords: Promoting, Culture, Buddhism

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่คนในวัฒนธรรมไทยสามารถสัมผัสได้ด้วยอุดมการณ์ทางความคิด เหตุผลและความเชื่อ และในท้ายที่สุดพระพุทธศาสนาได้ฝังรากลึกลงในสังคมไทยให้คนไทยได้ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมา อีกทั้งพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมและที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยเกือบทั้งประเทศ จนกลายเป็นวัฒนธรรมทางจิตใจ ดังนั้น อิทธิพลของพระพุทธศาสนาจึงเข้ามามีบทบาทในการกำหนดวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยเป็นอย่างมาก พิธีกรรมในประเพณีต่างๆเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่สำคัญของทุกชนชาติ ซึ่งตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาเป็นการผสมผสานระหว่างศาสนากับไสยศาสตร์ที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การกระทำที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของคนมีทั้งการอ่อนน้อมขอร้องจากสิ่งเหนือธรรมชาติ การกระทำดังกล่าวถือเป็นการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมได้ทางหนึ่ง ทำให้คนในสังคมอยู่ในกรอบ อยู่ในวิถีปฏิบัติร่วมกันตามความเห็นของกลุ่ม/สังคมที่วางไว้และสังคมของพุทธศาสนิกชน ก็มีระบบความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม ที่ผสมผสานอยู่ในรูปแบบการวิถีชีวิตตามที่ ยศ สันตสมบัติ (2540) ได้อธิบายว่า ศาสนาและความเชื่อมีหน้าที่ในการช่วยให้

มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นได้ และนอกจากนั้นยังเป็นกลไกในการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกันของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยพิธีกรรมจะเป็นภาษาสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความเชื่อ โดยพิธีกรรมมีหลายมิติหลายระดับตั้งแต่ปัจเจก ครัวเรือนและชุมชน ในมิติของการถ่ายทอดสารนั้นเมืองพะเยา เป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่สำคัญของภาคเหนือเมืองหนึ่ง เดิมชื่อว่า ภูกาม ยาวหรือพยาว มีอายุกว่า 900 ปี ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.168 โดยพ่อขุนศรีจอมธรรม กษัตริย์แห่งราชวงศ์ลาวะจักรราชหิรัญนครเงินยาง และเจริญรุ่งเรืองสูงสุดในสมัยพ่อขุนงำเมือง ในช่วงสมัยพ่อขุนงำเมือง อาณาจักรภูกามยาวมีความสำคัญในฐานะเครือข่ายกับอาณาจักรล้านนา ที่ให้ความช่วยเหลือพญามังราย รวมทั้งมีความสัมพันธ์อันดีกับพ่อขุนรามคำแหงแห่งอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งกษัตริย์ทั้งสามพระองค์ได้ร่วมกันสร้างเมืองเชียงใหม่ขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19 และเมืองเชียงใหม่ได้กลายเป็นศูนย์กลางแห่งอาณาจักรล้านนาในช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 อาณาจักรภูกามยาวได้ลดบทบาทเหลือแค่เมืองพะเยา แต่ยังคงปรากฏหลักฐานความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและเครือข่ายกับเมืองเชียงใหม่และสุโขทัย การเปลี่ยนแปลงทางด้านการปกครองเมืองพะเยาขึ้นอยู่กับอาณาจักรล้านนา ตั้งแต่สมัยพม่าเข้ามาปกครองจนกระทั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในปี พ.ศ.2473 รัชกาลที่ 5 ได้จัดระเบียบการปกครองใหม่เป็นเจ้าเมือง ข้าหลวง และได้ตราพระราชบัญญัติมณฑลพายัพขึ้น โดยให้นครเชียงใหม่เป็นที่ตั้งมณฑลรวมหัวเมืองต่างๆ ขึ้นอยู่กับมณฑลพายัพ ในปี พ.ศ.2475 การเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองยุบตำแหน่งเจ้าผู้ครองนคร เมืองต่างๆ จึงมีฐานะเป็นอำเภอ จังหวัด ส่วนเมืองพะเยาเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเชียงราย จนในปี พ.ศ. 2520 จึงได้รับการจัดตั้งขึ้นเป็นจังหวัดพะเยาจนถึงทุกวันนี้ (ประกอบศิริ ภักดีพินิจ,2560)

เมืองเชียงตุง (อังกฤษ : Keng tung) เป็นเมืองตั้งอยู่ในรัฐฉานของประเทศเมียนมาร์ เป็นเมืองของชาวไทเขิน และ ชาวไทใหญ่ ถือได้ว่าเป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองเทียบเท่าเมืองเชียงใหม่แห่งล้านนาไทย และเมืองเชียงรุ่งแห่งสิบสองปันนา โดยชาวไทใหญ่เรียกชื่อเมืองนี้ว่า เก้งตุง (Kengtung) ในอดีต เชียงตุงเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางการค้าเชื่อมต่อระหว่างสิบสองปันนากับล้านนา โดยมีพ่อค้าชาวจีนฮ่อเดินทางไปมาค้าขายในเส้นทางนี้ เชียงตุง (พระปลัด ดร.เสนห์ ธมมวโร,2550 :53) ยังคงสภาพความเป็นสังคม จารีต ซึ่งหมายถึงวิถีการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย แต่มั่นคงและถาวร ประชาชนอยู่ร่วมกันด้วยการพึ่งพาอาศัยกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนพืชพรรณธัญหาร หมูเห็ดป่าไก่ ลงแขกทำนามาอย่างยาวนานสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ลักษณะสังคมของเชียงตุงมีความใกล้เคียงกับประเทศไทยในอดีตราวสามสิบถึงสี่สิบปีที่ผ่านมา ซึ่งไม่ได้หมายความว่าเชียงตุงจะมีความล้าหลังในทุกๆ อย่างในทางกลับกันลักษณะอารยธรรมที่แนบแน่นในวิถีชีวิตของประชาชนที่ดื่มนมและเสื่อมสลายได้ยาก กลับเป็นปัจจัยสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงาม และไม่โอนอ่อนไปตามสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มากกระทบ จนทำให้สูญเสียจารีตประเพณีที่ดีงามไป เมืองพะเยา ประเทศไทย กับ

เมืองเชียงใหม่ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ มีความสัมพันธ์กันทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมพระพุทธศาสนาในประเทศไทย (เมืองพะเยา) และประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (เมืองเชียงใหม่) มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี เป็นการจัดการเรียนรู้ในอันที่จะสืบทอดวัฒนธรรมความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ก่อเกิดการสืบสานอุดมการณ์และความเป็นพลเมืองที่มีพลังความคิด พลังความรัก และพลังความสามัคคี อยู่ร่วมกันระหว่างชาติบนพื้นฐานของการเคารพกติกาของสังคมของชนชาตินั้นๆ เคารพในความเป็นอยู่ และเคารพในระบอบการปกครองของชนชาตินั้นๆ และมุ่งการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 เกี่ยวกับความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี (Civic Literacy) โดยใช้แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมในการเป็นพลเมืองที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันโดยสันติ การทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาร่วมกันทั้ง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมตามปัจจัย 4 และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มอารยธรรมทั้ง 2 เมือง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์
2. เพื่อศึกษาสภาพของวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ในประเทศไทย และประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย และประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา รายงาน การวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ (Interview) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยประกอบและรวบรวมประมวลผลข้อมูลที่ได้ศึกษาจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์และประมวลเขียนบรรยายวิจัยเชิงพรรณนา โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ได้แก่

1. การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสาร และงานวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ รายงานวิจัย เอกสารแสดงสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา ประวัติศาสตร์ ตำนาน ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์(เชียงใหม่)

2. การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อให้ทราบถึงแนวคิด หลักการ กระบวนการเสริมสร้าง การศึกษาของพระพุทธศาสนา ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของ ประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ โดยมีขั้นตอนที่ทำการศึกษาดังนี้

- 1) กำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมายที่จะทำการศึกษา โดยการสัมภาษณ์ และจัดสัมภาษณ์กลุ่ม พระพุทธศาสนา ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐแห่ง สหภาพเมียนมาร์ (เชียงใหม่) โดยได้ทำการศึกษาคัดเลือกปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นชายหญิง และพระสงฆ์ เป็นตัวแทนพุทธศาสนิกชน พระพุทธศาสนาประเทศไทย จำนวน 15 รูป/คน และตัวแทนพุทธศาสนิกชน พระพุทธศาสนาประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ จำนวน 15 รูป/คน รวม 3 รูปคน
- 2) ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ (Key Informants) ทั้งนี้เพื่อเสนอตำนานประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาท้องถิ่น ที่มี อิทธิพลต่อศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง
- 3) ดำเนิน การศึกษาวิเคราะห์ถึงแนวทางเสริมสร้างวัฒนธรรมร่วมกัน เพื่อการอนุรักษ์ สืบสาน และ ป้องกันมิให้วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาได้สูญหาย
- 4) ถอดองค์ความรู้แนวทางเสริมสร้าง วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของประเทศไทย และประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียน มาร์ (เชียงใหม่) และ
- 5) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะทั้งระดับนโยบาย องค์กร ชุมชน และระดับปัจเจกบุคคล

ผลการวิจัย

จากการศึกษา เรื่อง แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมพระพุทธศาสนาในประเทศไทย และประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สรุปผลดังนี้

1. วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐแห่ง สหภาพเมียนมาร์

1.1 ด้านประวัติศาสตร์ศาสนาเมืองพะเยากับเมืองเชียงใหม่ พื้นฐานกลุ่มชาติพันธุ์ของชาวไทยวน เมืองพะเยาและกลุ่มชาติพันธุ์ของชาวไตจีน เมืองเชียงใหม่ มีความสัมพันธ์ในกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นคนไต

1.2 ด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรมของชาวไทยวนเมืองพะเยากับชาวไตจีนเมือง เชียงตุง มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ได้แก่ (1) วัฒนธรรมด้านความเชื่อ (2) วัฒนธรรมด้านการ แต่งกาย (3) วัฒนธรรมด้านภาษา (4) วัฒนธรรมด้านอาหารการกิน (5) วัฒนธรรมด้านที่อยู่อาศัย

1.3 ด้านประเพณี ได้แก่ ประเพณี 12 เดือน ของชาวไทยวน เมืองพะเยาและ ชาวไตจีน เมืองเชียงใหม่ มีรากฐาน ประเพณีของประเพณี แบ่งตามลักษณะ ดังนี้ (1) ประเพณีลักษณะตามเจ้าภาพ (2) ประเพณีลักษณะตามกาลเวลา

1.4 ด้านพุทธศิลป์ ได้แก่ สถาปัตยกรรม ประกอบด้วย วิหาร โบสถ์ งานจิตรกรรมประดับวิหาร และพระพุทธรูป

2. สภาพของวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยและประเทศแห่งสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ 1) ด้านศาสนา ได้แก่ (1) ศาสนา/ภาษา นับถือพระพุทธศาสนา มีการเล่าเรียนอย่างน้อยที่สุด 2 ภาษาคือ ภาษาของตนกับภาษาทางการ (2) พุทธศิลป์ ยังคงมีการสืบทอดงานศิลปะประเภทต่างๆ ทั้งด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรมและจิตรกรรม 2) ด้านวัฒนธรรม/ประเพณี ได้แก่ (1) วัฒนธรรมทางวัตถุ ที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดคือ ภาษาตัวหนังสือ, การพูดจา, อาหารการกิน, เครื่องนุ่งห่มเสื้อผ้า, สิ่งปลูกสร้าง และวัฒนธรรมทางจิตใจ ศาสนาคติธรรม ที่หล่อหลอมจิตใจของคนในสังคม (2) ประเพณี ได้มีการรักษาวัฒนธรรมประเพณีของตนไว้ได้ดีและจารีตประเพณี ยังคงสืบทอดมรดกทางจารีตประเพณีซึ่งมีบทบาทและความสำคัญในอันที่จะยึดโยงคนในสังคมเข้าไว้ด้วยกัน

3. แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ การส่งเสริมวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ มีแนวทางดังนี้ (1) เชิงวิชาการ มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 สร้างองค์ความรู้อัตลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีทาง ขั้นที่ 2 การทำ MOU สร้างเครือข่ายร่วมกันระหว่าง เมืองพะเยา กับ เมืองเชียงตุงขั้นที่ 3 การบริหารดำเนินกิจการเครือข่ายและขั้นที่ 4 สรุป ประเมินศักยภาพเครือข่าย (2) เชิงคุณค่าเป็นมูลค่า มีแนวทางดังนี้ การจัดการศึกษา ค้นคว้าและวิจัยวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาและการส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณี ส่วนแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา เชิงคุณค่าทางเศรษฐกิจ สรุปว่า ชาวไทยวน เมืองพะเยาและชาวไตเจิน เมืองเชียงตุง มีความต้องการในการที่จะแสดงอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนาของตนออกมาให้เกิดมูลค่า ในการนำมาบูรณาการการท่องเที่ยว กลายเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

อภิปรายผล

จากการศึกษา เรื่อง แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมพระพุทธศาสนาในประเทศไทย และประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

1.1 ด้านประวัติศาสตร์ศาสนาเมืองพะเยากับเมืองเชียงตุง พื้นฐานกลุ่มชาติพันธุ์ของชาวไทยวน เมืองพะเยา และกลุ่มชาติพันธุ์ของชาวไตเจิน เมืองเชียงตุง มีความสัมพันธ์ใน

กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นคนไต ได้อพยพกลุ่มไต 2 ส่วน ส่วนหนึ่งอาศัยบนเทือกเขา เป็นกลุ่มไต ที่เรียกกันว่า เมี่ยน อาข่า อีเก้อ อีกกลุ่มที่เด่นชัดอยู่ในงานวิจัย กลุ่มที่อพยพมาตามลุ่มน้ำ ได้แก่ กลุ่มน้ำโขง เป็นไตน้อย (ลาว) พวกไตใหญ่(พม่า มอญ) ลุ่มแม่น้ำสาละวิน แม่น้ำลาบ พวกกลุ่ม ไตเขิน และตามทีราบลุ่มแม่น้ำอิง โขง เป็นกลุ่มไตยวน กลุ่มแรกที่จะเป็นไตยวนเชียงแสน หรืออาณาจักรโยนก เป็นต้นกำเนิดอาณาจักรพะเยา แล้วต่อมาขยายมีอำนาจตั้งเป็น อาณาจักรล้านนา กลุ่มที่มีอิทธิพลที่สำคัญ คือกลุ่มที่อพยพตามแม่น้ำลาบ คือ กลุ่มไตเขิน เมืองเชียงตุง ติดกับเขตชายแดนไทยจังหวัดเชียงราย จากกลุ่มความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้ ความเชื่อ ภาษาและวิถีชีวิต ก่อเกิดวัฒนธรรม ประกอบกับอิทธิพลทางการเมืองที่เคยตกเป็น เมืองขึ้นต่อกัน อย่างเชียงตุงที่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของล้านนา ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน วัฒนธรรม ภาษา ประเพณี ที่เหมือนกัน ดังนั้น ชาวไตยวน เมืองพะเยา และชาวไตเขินเมือง เชียงตุง อาศัยปัจจัยหลัก 2 อย่างที่หล่อหลอมให้เกิดวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมจตุร่วมกัน เมื่อ แยกประเทศทำให้เกิดความเด่นชัดในเรื่องของวัฒนธรรม ประเพณีของชาติทั้งสองที่ เหมือนกัน นั่นก็คือ ปัจจัยทางการเมือง และปัจจัยทางความเชื่อศาสนา

1.2 ด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรมของชาวไตยวน เมืองพะเยากับชาวไตเขิน เมือง เชียงตุง มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยด้าน วัฒนธรรมบางเรื่องที่น่าสนใจ ดังนี้ (1) วัฒนธรรมด้านความเชื่อ ชาวไตยวนเมืองพะเยา และ ชาวไตเขินเมืองเชียงตุง มีความเชื่อที่มีรากฐานความเชื่อที่เหมือนกัน มีพื้นฐานลักษณะ หลาย ประการ ได้แก่ ความเชื่อในเรื่องผี อำนาจลี้ลับ ไสยศาสตร์ โหราศาสตร์และ พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในเรื่องความเชื่อทางพระพุทธศาสนา นอกจากหลักธรรมคำสอน แล้ว ยังมีเรื่อง กฎแห่งกรรม ตายแล้วเกิด นิพพาน นรกสวรรค์ บุญเพสันนิวาส ทำดีได้ดี ทำ ชั่วได้ชั่ว เป็นต้น (2) วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย มีความคล้ายคลึง ชายจะนิยมสีกหมึก ปกติ ก็จะสวมกางเกงสะดอ ไม่สวมเสื้อ ถ้าเป็นการเป็นงาน ในพิธีชายก็จะสวมเสื้อ มีผ้าโปกหัว ส่วนหญิงก็จะแต่งตัวสวยงาม ถ้าปกติ ก็จะใส่รัดอก นุ่งซิ่นลายตีนจก แต่ถ้าร่วมงานพิธี ก็ จะ โปกหัวด้วยผ้า มีปิ่นเสียบผมหรือ ดอกไม้ ใส่เสื้อแขนกระบอกแฉวยลอย ใส่ซิ่นลายตีนจก มี เครื่องประดับร่างกายตามฐานะ ผ้าส่วนใหญ่ทั้งชายและหญิง จะเป็นผ้าฝ้าย ได้มาจากต้นฝ้าย มาปั่นทอเป็นผืน และมีการย้อม สี ดำ แดง เป็นหลัก ต่อมาพบบ้างใช้เส้นไหมทองคำทอทอ เป็นผ้าซิ่น และเสื้อ (3) วัฒนธรรมด้านภาษา ชาวไตยวนมีภาษาหลักหรือภาษาราชการคือ ภาษาไทยกลาง ไตเขินเชียงตุงมีภาษาหลักหรือภาษาราชการคือภาษาพม่า แต่ที่ภาษาถิ่นของ ชาวไตยวน ที่เรียกว่า กำเมืองหรือคำเมือง มีอักษร เรียกว่า ตัวเมือง หรือตัวธรรม ส่วน ภาษา ถิ่นของชาวไตเขิน ก็คือ กำไตเขิน อักษรไตเขิน มีลักษณะสำเนียงที่เหมือนกันมาก สามารถใช้ ภาษาคำไตล้านนาสื่อสารกันได้ทั้งคนพะเยาและคนเขิน แต่ความเจริญและวัฒนธรรม ส่วนกลางไหลบ่าอย่างแรง ที่ทำให้วัฒนธรรมทางภาษาของ ไตยวนเมืองพะเยา และไตเขิน ต้องมีการอนุรักษ์ และหันมาส่งเสริมให้คนท้องถิ่น ได้ใช้ ได้พูด ได้เขียน (4) วัฒนธรรมด้าน

อาหารการกิน อาหารหลักของคนไทยวน กับคนไตเงิน คือข้าวเหนียว หรือข้าวหนึ่ง แบ่งประเภทเป็น แกง ต้ม ยำ ส้า ลาบ ก้อย ทอด หมก ปิ้ง ย่าง แอบ ดอง หมัก โดยประเภทของหมักดอง ก็จะเป็นเครื่องข้างเคียง ใช้สำหรับ ประุง เช่น ถั่วเน่า น้ำปู ปลาจ่อม ปลาต้ม (5) วัฒนธรรมด้านที่อยู่อาศัย การปลูกบ้านที่อยู่อาศัยก็ขึ้นกับฐานะ ถ้าฐานะยากจน ก็ใช้ไม้ไผ่ ถ้าฐานะดีขึ้นมาก็ใช้ไม้จริง และถ้าถ้าวาระดับฐานะดี ก็จะมีทั้งไม้และปูน เป็นบ้านทรงทันสมัย ในตัวบ้านจะมีลักษณะสำคัญ เป็นบ้านทรงจั่ว สูง ยกพื้นสูง ข้างล่างใช้เป็นที่เลี้ยงสัตว์ ต่อมาสัตว์ไม่ได้เลี้ยง พื้นชั้นล่างได้ถูกก็จะใช้เป็นที่อยู่ ทำกิจกรรม ทอผ้า สันทนาการ เลี้ยงลูกหลาน สิ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ห้องนอน พ่อแม่ ลูก ห้องพ่อแม่เป็นที่ไว้หิ้ง ฝัปปุยา มีหิ้งพระเจ้า มีเติน คือลานชั้นบน

1.3 ด้านประเพณี ได้แก่ ประเพณี 12 เดือน ของชาวไทยวน เมืองพะเยาและชาวไตเงิน เมืองเชียงตุง มีรากฐานประเภทของประเพณี แบ่งตามลักษณะ ดังนี้ (1) ประเพณีลักษณะตามเจ้าภาพ มี 2 ประการ ได้แก่ ก) ประเพณีส่วนตัว เช่น ประเพณีแต่งงาน ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีงานศพ ข) ประเพณีส่วนรวม เช่น ประเพณีปอยหลวง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีฉลองวิหาร เจดีย์ กุฏิ กำแพง (2) ประเพณีลักษณะตามกาลเวลา มี 2 ประการ ได้แก่ ก) ประเพณีที่จัดขึ้นตามกาลเวลา เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณี ทอดกลืน ข) ประเพณีที่จัดขึ้นไม่อยู่ในเงื่อนไขกาลเวลา เช่น ประเพณีงานศพ ประเพณีแต่งงาน ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ (3) ประเพณีลักษณะตามความเชื่อ ได้แก่ ก) ประเพณีตามความเชื่อเรื่องผี ได้แก่ ประเพณีเลี้ยงผีหนองตุง ประเพณีเลี้ยงผีผด-ผีเม้ง ประเพณีเลี้ยงฝัปปุยา เป็นต้น ข) ประเพณีตามความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ พราหมณ์ ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสะเดาะห์เคราะห์ ประเพณีสืบชาติตา ค) ประเพณีตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ประเพณีคนเฒ่าจำศีล ประเพณีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประเพณีสงกรานต์

1.4 ด้านพุทธศิลปะ ได้แก่ สถาปัตยกรรม ประกอบด้วย (1) วิหาร หลักฐานที่แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมล้านนาในสมัยราชวงศ์มังรายน่าจะเป็นซากวิหารที่เวียงกุมกาม ที่เชื่อว่าพัฒนาการควบคู่กันมากับเมืองเชียงใหม่ และได้ร้างลงเนื่องจากเหตุน้ำท่วมบ่อยครั้ง โดยพบลักษณะผังอาคารแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า และแบบมีการย่อเก็จลงด้านหน้าสามด้านหลังสอง ในขนาดอาคารไม่ใหญ่มาก ฐานและพื้นก่อด้วยอิฐ ส่วน ตัวอาคาร และหลังคาไม่พบหลักฐานชัดเจน แต่เชื่อได้ว่ามีทั้งแบบวิหารมีผนังทึบ และวิหารโถง (ที่มีห้องเสาส่วนประดิษฐานพระประธานมีผนังสามด้าน) ส่วนตัวอาคารใช้เสาไม้ขนาดใหญ่รับน้ำหนักหลังคา จั่วซ้อนชั้นลดหลั่นไปตามยาว ขยายคลุมพื้นที่ด้านข้างด้วยหลังคาปีกนกสองข้างคลุมพื้นที่ตามผังอาคาร ซึ่งเป็นรูปแบบที่พบเห็นโดยทั่วไปของอาคารที่สร้างหลังพุทธศตวรรษที่ 22 เป็นต้นมา (2) โบสถ์ เป็นอาคารขนาดเล็กกว่ามีลักษณะเช่นเดียวกันกับวิหาร แต่ไม่พบว่ามี การสร้างมากเท่าเนื่องจากเป็นอาคารที่ใช้ประกอบพิธีทางสงฆ์เป็นการเฉพาะ พระสงฆ์จาก

หลายวัดสามารถใช้โบสถ์ของวัดหลักร่วมกัน (3) งานจิตรกรรมประดับวิหาร งานจิตรกรรมประดับวิหาร มีวัดที่น่าสนใจในเมืองพะเยา ที่เขียนงานจิตรกรรมได้งดงาม ที่ถือได้ว่าเป็นภาพที่งดงามและเก่าแก่ ได้แก่ จิตรกรรมฝาผนังวัดหลวงราชสันฐาน(วัดหลวงขี้เหล็ก) และภาพที่งดงามเขียนโดยวิเชียร คุ้มอังกูร กัลยาณพงศ์ คือจิตรกรรมประดับอุโบสถวัดศรีโคมคำ (พระเจ้าตนหลวง) ลักษณะการใช้สี ในการเขียนจิตรกรรมฝาผนังวัดหลวงราชสันฐานใช้สีผสมยางไม้ ส่วนวัดศรีโคมคำ ลักษณะการใช้สี ใช้สีขาว แดง น้ำเงิน เขียว และใช้เทคนิคการปิดทอง จิตรกรรมฝาผนัง วัดหลวงราชสันฐาน ใช้วิธีการเขียนภาพสีเล่าเรื่องราว บนแผ่นไม้เสาะไม้ เป็นส่วนใหญ่ ส่วนวัดศรีโคมคำเขียนภาพสีและปิดทองลงในแผ่นปูน มีการแกะสลักลวดลายลงรักปิดทอง บานหน้าต่างและบานประตู ลักษณะการเล่าเรื่อง จิตรกรรมของวัดหลวงราชสันฐาน เป็นภาพเขียนประกอบไปด้วย พุทธประวัติตอนตรัสรู้ ประสูติ ดับขัน ปรีณิพพาน ภาพ สวรรค์นรก ภาพ พระเวสสันดรชาดก 13 กัณฑ์ ส่วนวัดศรีโคมคำ เขียนเป็นภาพพุทธประวัติปางชนะมาร เกี่ยวกับพุทธประวัติ และภาพเวสสันดรชาดก (4) **พระพุทธรูป** ลักษณะพระพุทธรูปในศิลปะพะเยา ที่ค้นพบ จะมี 3 ประเภท ได้แก่ พระพุทธรูปปูนปั้น พระพุทธรูปแกะสลักหินทราย และพระพุทธรูปหล่อสำริด ลักษณะพระพุทธรูปที่มีความโดดเด่นและมีชื่อเสียงของศิลปะเมืองพะเยา คือพระพุทธรูปหินทราย หากแต่ส่วนใหญ่พระพุทธรูปพระประธานที่ประดิษฐานในวัดต่างๆ พะเยา จะเป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ก่ออิฐถือปูน เช่น ในวัดศรีโคมคำ พระประธานในวิหารหลวง จะเป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ในพระอุโบสถกลางน้ำ จะเป็นพระพุทธรูปสำริดศิลปะสุโขทัย ลักษณะเหมือนพระพุทธรูปสำริดพระพุทธรูปชินราช เมืองพิษณุโลก ส่วนวัดหลวงราชสันฐาน เดิมเป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ต่อมาได้เกิดพายุพัดทำให้วิหารพังทลายลง ทำให้พระพุทธรูปแตกเสียหายไม่สามารถบูรณะได้ จึงได้นำพระพุทธรูปสำริด เป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องสมัยสุโขทัยมาประดิษฐาน ส่วนวัดศรีโฆมงค์ คำ ถือได้ว่าเป็นพระพุทธรูปประธานที่งดงามที่สุด พระพุทธรูปองค์นี้ชื่อว่า พระเจ้าล้านตื้อ หรือ พระเจ้าแสนแซ่

2. สภาพของวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยและประเทศแห่งสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ด้านวัฒนธรรม ประเพณี

2.1 ด้านวัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางวัตถุ ที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดคือ ภาษา ตัวหนังสือ, การพูดจา, อาหารการกิน, เครื่องนุ่งห่มเสื้อผ้า, สิ่งปลูกสร้าง เช่น ศิลปะกรรม, สถาปัตยกรรม เป็นต้น ที่สามารถ บอกว่าเป็นชาติพันธุ์ไหน และ วัฒนธรรมทางจิตใจ ศาสนา คติธรรม ที่หล่อหลอมจิตใจของคนในสังคม ชาวเมืองพะเยาและชาวเมืองเชียงตุง เป็นลักษณะร่วมคือ เชื่อในบาปบุญ กฎแห่งกรรม ชอบความสงบ ชอบช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ปัญหาทางวัฒนธรรม ทางด้านวัตถุ พบว่า แบบบ้านเรือนและแบบวัด สถาปัตยกรรม ศิลปกรรมเปลี่ยนแปลงไปทำให้วัฒนธรรมไตค่อยๆหายไป ทางด้านความคิด/ค่านิยม เปลี่ยนไปจากถือ "ความดี" เป็นสิ่งสำคัญกลายเป็นถือ "วัตถุเงินทอง" เป็นสิ่งสำคัญ

กว่า อันจะนำมาซึ่ง ปัญหาสังคมในระยะยาว สอดคล้องกับ มัวร์ (Moore) ได้สรุปเกี่ยวกับธรรมชาติของการ เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน มีลักษณะดังนี้ (1) การเปลี่ยนแปลงในสังคมหรือวัฒนธรรมใดๆ จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและปกติ (2) ไม่ได้เกิดขึ้นมาอย่างโดดเดี่ยว แต่จะมีผลกระทบอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านเวลาและพื้นที่ (3) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่ง จึงสามารถก่อผลกระทบได้ทุกแห่งเช่นกัน (4) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงจาก การวางแผนหรือเป็นผลกระทบจากการเสนอวัฒนธรรมใหม่ จะมีมากกว่าการเปลี่ยนแปลงในอดีต (5) เทคโนโลยีด้านวัตถุและความคิดทางด้านสังคมใหม่ มีการขยายตัวและเผยแพร่ออกไป อย่างรวดเร็วและก่อให้เกิดผลกระทบที่สะสมแม้บางเรื่องอาจจะล้าสมัยอย่างรวดเร็ว 6) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อบุคคลและสังคมเนื่องจากโอกาสที่บุคคลจะติดต่อกันใกล้ชิดมีมากขึ้น และไม่มีอะไรที่จะหลบเลี่ยงผลดังกล่าวได้

2.2 ด้านประเพณี ได้แก่ (1) วัฒนธรรมประเพณี ได้มีการรักษาวัฒนธรรมประเพณีของตนไว้ได้ดี แม้จะลดบางอย่างออกไปบ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยรวมถึงการปรับปรุงให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้นหลายด้านด้วยกัน เช่น การแต่งกาย การพ่อน้ำ การขับร้องดั้งเดิม ซอ เสน เป็นต้น บางอย่างได้ผสมผสานกับ ล้านนา-ไทย-พม่า-จีน-ลาว แต่กระนั้นก็ยังมียุทธวิธีความเป็นวัฒนธรรมไว้อยู่ และ (2) จารีตประเพณี ชาวเมืองพะเยาและชาวเมืองเชียงตุง ยังคงสืบทอดมรดกทางจารีตประเพณีซึ่งมีบทบาทและความสำคัญในอันที่จะยึดโยงคนในสังคมเข้าไว้ด้วยกัน คนต่างเชื้อชาติ ศาสนา ต่างถิ่น ต่างประเพณี หากได้เข้ามาอยู่ในสังคมเป็นชุมชนเดียวกัน ย่อมต้องประพฤติปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีที่ชุมชนนั้นๆ กำหนดขึ้น เพื่อสร้างความเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง รู้รักสามัคคี สามารถนำพาสังคมให้เป็นปกติสุขได้อย่างยั่งยืน สภาพสังคมและวัฒนธรรมในเมืองพะเยาและเมืองเชียงตุง เป็นสังคมและวัฒนธรรมกึ่งแบบยังชีพ (Half-Subsistence society) มีแนวโน้มต่อการเปลี่ยนแปลง อันมีอิทธิพลจากสังคมโลกและสังคมของประเทศใกล้เคียงคือ จีน ไทย และชาวพม่าเอง ที่มีส่วนในการผลักดันและทำให้สังคมและวัฒนธรรมของทั้งสองเมืองเกิดการเปลี่ยนแปลงไป อันเป็นการหลั่งไหลของวัฒนธรรมกลุ่มชนจำนวนมาก ย่อมกลืนชนจำนวนน้อย หรือชนจำนวนน้อยย่อมผสมผสานกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนจำนวนมาก เช่น การพูด การแต่งกาย รูปแบบบ้านเรือนที่อยู่อาศัย อาหาร เป็นต้น

3. แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

3.1 แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา เชิงวิชาการ มี 4 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 สร้างองค์ความรู้อัตลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนา เป็นการสร้างองค์ความรู้ให้ชาวไทยวนเมืองพะเยา และชาวไตเงินเมืองเชียงตุง มีความรู้ ตระหนักในคุณค่าความรู้ภูมิปัญญา โดยมีหลักการ 3 ประการ คือการสร้างองค์ความรู้ สืบสาน เป็นการ

ถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เยาวชนผ่านเครื่องมือ สื่อ อิเล็กทรอนิกส์ หรือผ่านความสัมพันธ์ทางสังคม และ สอดส่อง ระวังระวัง ห่วงเหว้ฒนธรรมประเพณีอันเป็นอัตลักษณ์ของต่น ขั้้นที่ 2 การทำ MOU สร้างเครือข่ายร่ว่กันระหว่าง เมืองพะเยา กับ เมืองเชียงตุง มีการสร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยน 2 ลักษณะ คือ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้แห่งวัฒนธรรมประเพณี เช่น การจัดงาน ปินทบาท 2 แผ่นดิน การจัดงานประเพณี ทอดกฐิน 2 แผ่นดิน หรือการเทศน์มหาชาตินานาชาติ เป็นต้น และแลกเปลี่ยนคน เช่น พระภิกษุสามเณรที่เข้ามาศึกษา ระหว่าง 2 ประเทศ การแลกเปลี่ยนนักวิชาการ แลกเปลี่ยนปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น มีการจัดสัมมนาวิชาการ การส่งพระภิกษุสามเณร และ ศฤหส์ศึกษาในระดับต่างๆ ขั้้นที่ 3 การบริหารดำเนินกิจการเครือข่าย มีการสานสัมพันธ์ในลักษณะบ้านพี่เมืองน้อง สานเสวนา โดยเสนอแลกเปลี่ยนการดำเนินงานเครือข่าย การจัดตั้งเครือข่าย การดำเนินเครือข่ายอย่าง เป็นกระบวนการ การดำเนินกิจกรรมร่ว่กัน การสร้างพันธสัญญา และ สรุปประเมิน ศักยภาพเครือข่าย และขั้้นที่ 4 สรุป ประเมินศักยภาพเครือข่าย ในการประเมินศักยภาพของเครือข่ายแนวทางเสริมสร้างวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของเชียงตุง และพะเยา ให้พิจารณาได้ทั้งในแง่ปริมาณจำนวน หรือขนาดของเครือข่ายที่เข้าร่วม ในด้านคุณภาพ พิจารณาจากความหลากหลายของ องค์กร ส่วนงาน ภาครัฐ และเอกชน ของคณะกลุ่มคนทั้ง สองฝ่ายที่เข้าร่วม นอกจากนี้อาจพิจารณาจาก “ระบบ” ของการจัดการเครือข่ายองค์กรที่จะ ก่อให้เกิดความยั่งยืนยาวนาน และ “ผลลัพธ์” ของการระดบสรรพกำลังขับเคลื่อนกิจกรรม ซึ่งล้วนแล้วแต่มีส่วนในการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดกับเครือข่าย การประเมินศักยภาพของเครือข่ายให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงปริมาณ สามารถใช้ได้กับการดำเนินงานของเครือข่ายให้ทำให้เกิดแนวคิดกว้างในระดับกิจกรรมของเครือข่าย

3.2 แนวทางการพัฒนาส่งเสริมวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา เชิงคุณค่าทางเศรษฐกิจ

1) คุณค่าวัฒนธรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนาในด้านคุณค่า จากการศึกษา พบว่า คุณค่าวัฒนธรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนาในด้านคุณค่า จากการศึกษา ลงพื้นที่สัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม (focus group) พบว่า การที่จะรักษาวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ได้ มีกระบวนการต่างๆ ดังนี้ คือ (ก) ศึกษา ค้นคว้า และการวิจัย ต้องมีการศึกษาถึงแก่น วัตถุประสงค์ของประเพณี พิธีกรรมของท้องถิ่น ของแต่ละวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งความรู้ดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิต เพื่อให้เห็นคุณค่า ทำให้เกิดการยอมรับ และนำไปใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมต่อไป (ข) ส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่าร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติและของท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้าใจและมั่นใจแก่ประชาชนในการปรับเปลี่ยนและตอบสนองกระแสวัฒนธรรมอื่นๆ อย่างเหมาะสม

กรณีการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย ทำให้ผู้วิจัย พบว่า คุณค่าที่ปรากฏอยู่ในประเพณี พิธีกรรมของชาวไทยวนและไตเชียงตุง พบว่า วัฒนธรรมประเพณีก่อให้เกิดประโยชน์คุณค่า

ต่อตนเองและสังคม ได้แก่ ทำให้เกิดการปลูกฝังด้านความกตัญญูทศกวีที่ต่อบรรพบุรุษ สร้างความผูกพันระหว่างกลุ่มเครือญาติ มีการจัดระเบียบสังคมของคนในสังคมกลุ่มไถยวนเมืองพะเยา อย่างหนึ่ง กลุ่มไถยวนอย่างหนึ่ง โดยอาศัยความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรมเป็นเครื่องคอยจัดระเบียบของสังคม และคุณค่าให้เกิดความมั่นคงในพระพุทธศาสนา โดยพระพุทธศาสนา จากคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีดังกล่าว สรุปภาพรวมว่าก่อให้เกิดคุณค่า 3 ประการ ได้แก่ คุณค่ากับตนเอง กล่าวคือ คุณค่าทางด้านจิตใจที่ตึงตามอ้อมเอิบไปด้วยคุณความดี ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความกตัญญูทศกวีที่ต่อบรรพบุรุษ การมีส่วนร่วมให้เกิดความมั่นคงทางพระพุทธศาสนา ความมั่นใจในการดำเนินชีวิตว่าสิ่งที่ปฏิบัติอยู่เป็นความดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคม และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของตนเอง ล่วงทำให้เกิดความรู้สึภาคภูมิใจในตนเองที่เป็นส่วนหนึ่งในสังคมและมีการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ มีคุณค่าในสังคมและเป็นสิริมงคลในการดำเนินชีวิต คุณค่าต่อครอบครัว เช่น คุณค่าที่ทำให้เกิดความผูกพันระหว่างกลุ่มเครือญาติ จนนำไปสู่การจัดระดับความสำคัญของคนในครอบครัวด้วยการให้ความสำคัญกับผู้หญิง นับเป็นอุบายที่บรรพบุรุษชาวไทยวนคิดค้นและปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงชาวไทยวน คุณค่าต่อสังคมและต่อประเทศชาติ จากการศึกษาพบว่า ประเพณีของชาวไทยวน ชาวไถยวน ประเพณีวัฒนธรรมใดก็ตาม ล้วนมีคุณค่าที่ทำให้เกิดจากการจัดระเบียบและความสามัคคีในสิ่งเดียวกันอย่างนั้นคงจะส่งผลให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้เป็นเวลายาวนาน และเป็นการยืนยันให้เห็นถึงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมด้วย นอกจากนั้นหากประเทศชาติประกอบด้วยสังคมในลักษณะนี้ย่อมเกิดความเข้มแข็งทางสังคมในระดับประเทศได้เช่นกัน รณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชน ตระหนักในความสำคัญ ของวัฒนธรรมว่าเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันในการส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานการบริการความรู้ วิชาการ และทุนทรัพย์สำหรับจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยการใช้ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน สร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจว่าทุกคนมีหน้าที่เสริมสร้าง พื้นฟู และการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติของชาติ และมีผลโดยตรงของความเป็นอยู่ของทุกคน จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรมเพื่อเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงาน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ สามารถเลือกสรร ตัดสินใจ และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตทั้งนี้สื่อมวลชนควรมีบทบาทในการส่งเสริม และสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้นด้วย

2) คุณค่าวัฒนธรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนาในด้านมูลค่า จากการศึกษาพบว่า คุณค่าวัฒนธรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนาในด้านมูลค่า ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิประเทศไทย (เมืองพะเยา) และประเทศสาธารณรัฐสหภาพเมียร์มา ได้เสนอ แนวทางการเสริมสร้าง

ส่งเสริมวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการเสนอจุดเด่น จุดขายของวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นๆ และเส้นทางการท่องเที่ยว เป็นต้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมพระพุทธศาสนาในประเทศไทย และประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สร้างองค์ความรู้อัตลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนาควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อกำหนดกระบวนการส่งเสริมวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาและแนวทางในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยให้มีการส่งเสริมความตระหนัก รักและหวงแหนวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม ได้อย่างถูกต้อง (2) การทำ MOU สร้างเครือข่ายร่วมกัน เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ร่วมกัน โดยอาจมีการตั้งมีศูนย์ประสานงานที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา เป็นศูนย์ประสานงานเบื้องต้น (3) การบริหารดำเนินกิจการเครือข่าย ให้มีการพบปะ ประชุมสานเสวนาร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นกรรมการบริหารศูนย์ ดำเนินกิจกรรมในการส่งเสริมวัฒนธรรมทั้งสองร่วมกัน (4) สรุป ประเมินศักยภาพเครือข่าย โดยการนำประเด็นจากองค์ประกอบความสำเร็จและความเข้มแข็งของเครือข่ายมาสร้างหลักการเหตุผล พร้อมกับกำหนดมุมมอง ประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกัน

คุณค่าทางเศรษฐกิจต้องมีการศึกษาถึงแก่น วัตถุประสงค์ของประเพณี พิธีกรรมของท้องถิ่น แต่ละวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งความรู้ดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิต เพื่อให้เห็นคุณค่า ทำให้เกิดการยอมรับ และนำไปใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมต่อไป (2) ส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติและของท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจและมั่นใจแก่ประชาชนในการปรับเปลี่ยนและตอบสนองกระแสวัฒนธรรมอื่นๆ อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ ชัยดรุณ. (2542), *จารึกที่ค้นพบใหม่ในเมืองพะเยา*, พะเยา : โรงพิมพ์นครนิวิส์ _____ . (2560). ผู้เรียบเรียง. *รากเหง้าของเรา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองพะเยา*. จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 6, เจ้าอาวาสวัดศรีโคมคำ อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา อายุวัฒนมงคลครบ 100 ปี. พะเยา : นครนิวิส์การพิมพ์.

- โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน. (2552), ประเพณี 12 เดือน เมือง
เชียงใหม่, มรดก ล้านนา:เชียงใหม่.
- จำนง อติวัฒนสิทธิ์. (2545). สังคมวิทยาตามแนวพุทธ, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- ประกอบศิริ รักดีพินิจ, (2561), โครงการ การสืบค้นและจัดการมรดกทางวัฒนธรรมเมือง
พะเยาเพื่อการพัฒนาเมืองยั่งยืนสร้างสรรค์,
ใน <http://abc-un.org/research/rdg54o0010/>, สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2561.
- พระปลัดดร.เสน่ห์ ธรรมวโร, (2555), วิถีไทเขิน เชียงตุง, เชียงใหม่ :สำนักพิมพ์มรดกล้านนา.
- ยศ สันตสมบัติ. (2540). มนุษย์กับวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

